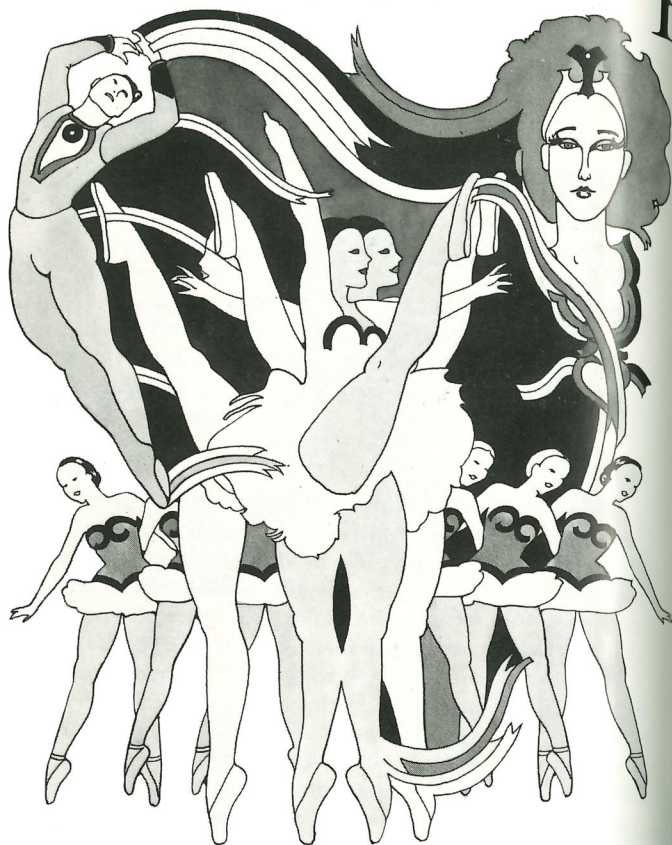

Theaterschap eist Vakmanschap

Grolsch
bier

Vakmanschap is meesterschap

17 juni, Den Haag, Nederlands Congresgebouw,
20.30 uur

Het Residentie-Orkest Grupo Accion Instrumental

Opercollage 'Siegfried über all'

Erfundene Szenen zu Richard Wagners Ring des Nibelungen (1852/74), aangevuld met Siegfried Idyll (1870) en een gedeelte uit Debussy's "Prélude à l'après-midi d'un faune"

Richard Dufallo	dirigent
Jorge Zulueta	muzikale leiding Grupo Accion Instrumental
Jacobo Romano/ Margarita Fernandez	auteur/regisseur
Jacobo Romano/ Jorge Dana	mise en scène
Jacobo Romano	de professor Wotan/Wanderer/Wagner
Jorge Zulueta	de bediende Liszt/Loge/Mime
Livia Long	de assistente Brünnhilde/Erda/Cosima Liszt/Draak
Beatriz Galindo	de indringer Wagner/Alberich/ Sieglinde/Siegmund/ Mathilde Wesendonk/ Siegfried
Richard Dufallo	de gastheer Hunding/Wesendonk/ Gunther

Siegfried über all

Korte samenvatting van de Ring des Nibelungen

Rheingold

Wotan heeft zijn schoonzuster Freia (die de jeugd van de goden met de vruchten uit haar boomgaard waarborgt) aan het reuzengeslacht Fasolt en Fafner toegezegd als betaling voor de bouw van de trotse burcht Walhalla. Op aandrang van zijn vrouw Fricka – en van Freia zelf – poogt hij zich aan zijn toezegging te ontworstelen door haar in te lossen met een enorme goudschat (waaronder de Ring en de Tarnhelm, wie hem opzet kan elke gedaante aannemen), die hem overigens evenmin toebehoort. Met de hulp van Vuurgod Loge slaagt hij erin deze schat Alberich, de Nibelung, afhandig te maken zonder gewetensbezwaar. Weliswaar heeft Alberich de Ring en de Tarnhelm zelf gesmeed, maar ook hij kwam niet eerlijk aan het daarvoor benodigde goud, dat hij de Rijndochters en de Rijn ontstolen heeft. De Ring verleent de bezitter "mateloze macht", maar daarmee ontnemt het hem het vermogen tot liefde. Alberich vervloekt iedere andere bezitter van de Ring. Deze vloek voltrekt zich terstond aan Fasolt, die om het bezit van de Ring door Fafner wordt vermoord en zich als afschrikwekkende draak met de schat nestelt in Neidhöhle. Hiermee is het zaad van het Ringdrama gezaaid. De Ring zal alle volgende bezitters in het verderf storten totdat de Rijndochters hem terugvinden en aan de Rijn teruggeven. Wotan zelf heeft met zijn onrechtvaardigheid en bezitsdrang de ondergang van het godenrijk opgeroepen. Slechts de vuurgod Loge en "Almoeder" Erda waarschuwen hem nog, overigens wanneer het kwaad al geschied is. Wotan zal nog trachten een sterk geslacht, de Wälsungen te verwekken, maar het levert slechts uitstel op en nieuwe conflicten in zijn plicht tot eeuwige rechtvaardigheid.

Walküre

Als een beest door een meute honden wordt de Wälsung Siegmund achterna gejaagd wegens het bedrijven van een ridderlijke daad. Uitgeput bereikt hij Hunding's hoeve waar hij om gastvrijheid vraagt. Deze wordt hem door Hunding's vrouw Sieglinde verleend. Hunding moet die daad bekrachtigen, hoewel blijkt dat hij tot de jagers behoort. Hij waarschuwt dat de jacht morgen verder zal gaan. Sieglinde — die overigens tegen haar wil, na roof, Hunding's vrouw werd — wordt verliefd op Siegmund en geeft Hunding een slaapdrank. Uit het gesprek tussen Siegmund en Sieglinde blijkt dat zij tweelingen zijn en dat hun vader het zwaard Notung voor hem heeft achtergelaten, onwrikbaar in de essestam

gestoken die midden in Hunding's ontvangstzaal staat. Siegmund is in staat het staal eruit te trekken en vlucht met Sieglinde. Siegmund verwekt bij Sieglinde een kind. Fricka stelt Wotan voor het conflict de huwelijksvrouw te ontkrachten of Siegmund te straffen. In die dingen is Fricka sterker dan hij, en hoewel hij zijn goddelijke dochter, een der negen Walküren, Brünnhilde al de bescherming van Siegmund had opgedragen, moet hij dit bevel herzien. Brünnhilde tracht Wotans innerlijke voorkeur in de strijd te doen gelden, maar daardoor stelt zij hem voor twee nieuwe dilemma's: zelf ingrijpen en zijn dochter straffen. Hij breekt Notung en Siegmund wordt door Hunding gedood. Brünnhilde slaagt er nog in Sieglinde te ontvoeren met de brokstukken van Notung. Sieglinde kan vluchten in de bossen waar zij in barensweeën sterft wanneer Siegfried ter wereld komt. Zij kan Siegfried en Notung aan niemand anders toevertrouwen dan aan de dwerg Mime – Alberich's broer, maar geenszins zijn vriend. Wotan straft Brünnhilde door haar haar goddelijkheid te ontnemen en haar in slaap te kluisteren op een berg. Om haar het lot van een armzalige vinder te besparen trekt hij een muur van vuur om haar rustplaats heen die niet kan worden doorschreden door iemand die voor Wotan's speer bevreesd is.

Siegfried

Nu volgt de succes-story van de jonge Siegfried. Als een wolfejong is hij in de bossen opgegroeid, in niets onderricht, zal hij alle levenservaring zelf opdoen. Als tehuis kent hij alleen dat van Mime, maar het woud trekt hem meer, want hij heeft een instinctieve, nauwelijks te peilen afkeer van het gedrocht. Al verschillende malen heeft Mime getracht voor Siegfried een zwaard te smeden waarmee hij de draak kan verslaan, maar de jonge held versplintert ze alle met zijn ongebreidelde kracht ondanks het feit dat Mime geen slechte smid is. Wotan begeleidt de geschiedenis als "Wanderer". Eerst bezoekt hij Mime, dan Fafner en de hem met argusogen bewakende Alberich die zijn kans afwacht en tenslotte Erda om haar over de toekomst te ondervragen. Deze laatste ontwijkt die vragen, wijst hem op zijn onjuiste beslissingen en meeningen en zinkt in haar slaap terug. Maar Wotan rekent al op zijn ondergang en hij hoopt op het geslacht van Siegfried en Brünnhilde. Met Alberich maakt hij alleen ruzie en met Fafner is helemaal niet te praten; die "ligt en bezit". Alleen het gesprek met Mime levert iets op. Mime herkent hem niet en ze stellen elkaar elk drie vragen. Daarbij leert hij Mime dat wie geen vrees kent, Notung

kan smeden en daarmee Fafner verslaan. In een fantastische smeedscene smeedt Siegfried Notung. Dit is pas een zwaard. Met een houw klieft hij het aambeeld in tweeen. Hij gaat Fafner opzoeken om de vrees te leren kennen, stoot hem Notung in het hart, proeft zijn bloed en verstaat daardoor de taal der dieren, liever gezegd: hij verstaat iemands bedoelingen achter het gesprokene. Met die eigenschap ziet hij dat de armzalige Mime er, na de overwinning, op uit is hem om zeep te brengen met een gifdrank, hetgeen hem "het recht verschaft" het gedrocht de kop af te slaan en hem op de schat te slingeren; Fafner wentelt hij voor de ingang van zijn grot. Op advies van een woudvogeltje stelt hij zich echter voordien in het bezit van de Tarnhelm en beschikt nu over alle machtsmiddelen. Als het woudvogeltje hem nu nog de weg naar Brunnhilde wijst, die hij met een kus wekt en tot de zijne maakt — na en passant Wotans speer met Notung te hebben verbrijzeld — is zijn geluk compleet. De volmaakte self-made man.

Götterdämmerung

Intussen heeft ook Alberich een nageslachtelijk ijzer in het vuur gelegd, zijn zoon de norske Hagen, halfbroer van Koning Gunther en zijn zuster Gutrune, die Siegfried ten val zal brengen. Met een liefdesdrank doet hij Siegfried Brunnhilde vergeten en verliefd worden op Gutrune. Natuurlijk wil Siegfried de broer van zijn nieuwe bruid het genoegen doen de door Gunther begeerde Brunnhilde voor hem te gaan halen. Met de Tarnhelm neemt hij Gunther's gedaante aan, doorschrijdt nog eens de vuurwanden van haar verblijfplaats en voert haar — tegen haar wil — naar de echte Gunther. Hagen trekt profijt van Brunnhilde's verwarring. Ze ziet Siegfried, die haar niet meer schijnt te kennen en Gunther die haar heeft ontvoerd. Ze beweert met Siegfried geslapen te hebben. Siegfried ontkent en beiden zweren gelijk te hebben. Wie is de meinedige? Alleen gebleven met Gunther en Brunnhilde biedt Hagen aan Siegfried's verraad te wreken. Dit gebeurt tijdens een jachtpartij. Hagen wekt Siegfried's geheugen met een nieuwe drank op en Siegfried komt tot het verbijsterende inzicht te zijn bedrogen. Op dat moment slaat Hagen toe. Hij stoot zijn speer in Siegfried's rug en de held is dood. In een van de meest dramatische stukken van de muziekliteratuur, de Trauerzug, waarin alle hoofdlijnen van het drama samenkomen, wordt Siegfried's lijk naar de burcht van Gunther gedragen. Hagen beroemt zich op zijn heldendaad en wil zich als overwinnaar in het bezit stellen van de Ring die het lijk aan de vinger draagt. Tot ieders ontzetting balt zich Siegfried's vuist en

verheft zijn arm zich dreigend naar zijn moordenaar. Ook Brunnhilde vallen de schellen van de ogen. Wanneer zij de brandstapel heeft aangestoken waarop de held zal worden verbrand, springt zij op haar paard in de vlammen en komt met hem om. Het vuur verbreidt zich en verteert het godenrijk. Hagen wordt door de Rijn verzwolgen, de Rijndochters hervinden in de as hun Ring en voeren hem juichend naar het water terug.

Toelichting door Jorge Zulueta

Met ons werk proberen wij te komen tot een gecomprimeerde, gefantaseerde versie van de Ring des Nibelungen, gezien vanuit een bepaald gezichtspunt. Siegfried is overal, in alle tijden bestonden helden, beeltenissen van helden. Hij is overal: op aarde, boven de aarde bij de goden, uit wier midden hij voortkomt en aan wie hij zich gelijk voelt; maar ook in de wereld van het onderbewuste, van het irrationele handelen: Siegfried is god en Tarzan tegelijk, steeds weer en overal, uitgevonden door mensen, die hun dromen, verlangens en moeilijkheden op hem projecteren en zo uit het in-menselijke een held maken.

Vier opera's tot een maken is mogelijk, omdat wij ons beperken tot de snijpunten van de psychische ontwikkelingen. Op grond van onze huidige kennis over het ontstaan van de mythen der mensheid in het algemeen en over het leven van Richard Wagner in het bijzonder, stelt de psycho-analyse ons in staat mythologische voorstellingen te generaliseren. Op die wijze hebben wij de Scandinavisch-Germaanse mythen, waarop Richard Wagner's tekst berust, thans getransponeerd op een ander vlak, gezien met de ogen van heden.

Wagner zelf heeft sinds zijn jeugd in sommige quasi-mythologische situaties geleefd, men denke slechts aan de bekende driehoeksverhoudingen die – onbewust of bewust – in de Ring geïntroduceerd zijn. Wij proberen nu deze weer te laten uitkristalliseren, niet persoonlijk maar algemeen menselijk bekeken, niet verbonden aan de sagenrijke tijd van de oude Germanen, maar ook niet speciaal in de 19e eeuw spelend, doch tijdloos. Plaats: Overal. Toen evengelden als vandaag en morgen, want er zijn al televisiehelden van de toekomst, "Siegfrieds" en "Hagens", onheilberamende of gelukbrengende, tot alles bereid zijnde, in de kring van de "eeuwige herhaling van het gelijke" beslotene, en succes wordt onheil, en uit onheil komt macht – en geluk – en ongeluk; de helden komen overeen met de veelvormigheid en ambivalentie van de menselijke ziel. Na Carl Gustav Jung's ontdekking van het collectieve onbewuste en van de Archetypen heeft Levi Strauss in zijn antropologische werken aangetoond, dat de mythe universeel is. Hij heeft onderzoekingen bij een inheemse stam in het Braziliaanse Amazonegebied uitgevoerd, die zijn opvattingen hebben bevestigd, dat geografische ligging en tijdsbestek niet bepalend zijn voor de oervormen van het menselijke levensgedrag, dat tot uitdrukking komt in de mythen, sagen en sprookjes van alle culturen.

(Daarom werken we aan scène "Wagner in Manaus". Wagner werd destijds door Keizer Pedro II van Brazilië naar Manaus uitgenodigd, om daar enige van zijn werken uit te voeren. Manaus, dat diep in het binnenland van de Amazone ligt, bezit een prachtig, verbazingwekkend groot theater, waarvan de bouw door de rubber-hausse in de tweede helft van de vorige eeuw mogelijk werd gemaakt.)

Vanuit een dergelijk gezichtspunt kan men over tijden en landen heen vergelijkingen maken, bijvoorbeeld: Siegfried's mythologische reis – de Odyssee – de dwaalwegen der emigranten; of de algemeen geldige symbolen: altijd zijn boom en zwaard mannelijke tekens, daarentegen water en ring vrouwelijke symbolen; zo ook zijn de incestueuze verbindingen tussen goden in alle mythen terug te vinden.

Ook de drie vlakken waarop de handelingen zich in de Ring afspelen: de godenwereld – Walhalla bij Wagner – de mensenwereld en het rijk der onderwereld (bij Wagner die van het dwergengeslacht) treffen wij zowel in oude als moderne voorstellingen aan.

Het muzikale gedeelte is bij ons als volgt geconcipteerd. (De vleugel op het podium is te beschouwen als een deel van het meubilair).

Gespeeld wordt de oorspronkelijke versie van de Ring, die Wagner aanvankelijk ontworpen had: ze begint met Siegfried's dood en eindigt met Rheingold. De "huisheer" begroet de gasten (de goeden) en geeft zijn dienaar aan de vleugel (Loge) het teken aan te vangen.

Het stuk begint met het herkenningsthema van Siegfried's dood, en in teruggaande volgorde komen we dan via Siegfried en Walküre tenslotte bij Rheingold terecht (hierbij, dus in het vierde deel van onze versie, en wel alleen hier, speelt Jorge Zulueta ook de tonen in kreeftgang, zodat de laatste toon van zijn spel de eerste noot van Rheingold is). Naast het spel van Jorge Zulueta aan de vleugel zal het orkest delen uit de Tetralogie spelen, deze echter in de normale volgorde van het muzikdrama: Rheingold – Walküre – Siegfried – Götterdämmerung. (In deze volgorde van de vier delen spelen overigens ook de toneelspelers hun scènes). Het gaat derhalve bij de muziek om twee tegengestelde bewegingen. Ze komen een enkele maal op een betekenisvol moment tezamen (op ongeveer driekwart van het werk) en vormen gedurende ongeveer vijf minuten een nieuwe muzikale dimensie, die psychologisch gemotiveerd is: zij wordt aanvullend vertegenwoordigd door de muziek van Franz Liszt en Moessorgski. Op dit beslissende punt klinken drie elementen tezamen. Deze klankvormige driehoek vindt

zijn rechtvaardiging en zijn samenhang in de betrekking tussen Richard Wagner, Franz Liszt en Cosima (voordien reeds eens in de constellatie Wesendonk-Mathilde-Wagner).

Het spel van de vijf acteurs volgt de bekende volgorde van de Tetralogie. Wij hebben drie scènes uitgefilterd, die ons voor de menselijke psyche in haar betrekking tot het beeld van de held het meest karakteristiek voorkwamen, en het geheel in typische "happenings" samengevat, waarin de door de spelers belichaamde goden en mensen als motto functioneren, dat wil zeggen de handelingen worden primair door hun psychische aankleding bepaald. Het zijn allemaal toneelspelers.

In onze "gelijkenis" voeren opvoering, theater, opera de boventoon: de toeschouwer verlaat het luxueuze feest, en buiten zowel als binnen begint het carnaval van het leven opnieuw.

Ieder van de vijf toneelspelers in onze versie belichaamt verschillende rollen, die ontspringen uit dezelfde ideologie. De veranderingen, die de spelers doormaken, leggen de nadruk op de tweeslachtigheid van alle scènes. Ze dragen bij tot de volheid der associaties en fantasieën. Hetzelfde geldt voor de muziek: het gedeeltelijk samengaan van de herkenningssmotieven geeft een nieuwe klankvolheid, die – samen met de beelden – nieuwe mythen kan doen ontstaan, waarin de Siegfried van morgen meer zal moeten weten dan tot dusver, hij zal gecompliceerder geworden zijn, geheel in de zin van een collage.

De veelheid aan biografisch materiaal, die nog altijd toeneemt, heeft voor ons het raadsel Wagner niet kunnen oplossen. Het heeft ons er echter wel toe aangezet te zoeken naar een nieuwe manier van interpretatie.

Zo hebben we sinds 1969 geprobeerd een psychogram van elk van zijn scènes samen te stellen om zo in de wereld van Richard Wagner door te dringen en onszelf in deze wereld terug te vinden. Een belangrijk aspect van onze interpretatie was de poging, Wagner's schepping los te maken van de noordelijke mythen en ze tegen een universele horizon te plaatsen, die voor ons door zijn muziek wordt weergegeven.

Wij brengen geen verdere nieuwe enscenering. Wat wij beogen is concert-theater dat slechts vanuit de muziek leeft en als muziek bestaat.

Het visuele aspect berust, zo men wil, op een collage-principe. Zoals Wagner zijn herkenningsthema's ineenvoegt, proberen wij verschillende beelden in elkaar te laten vloeien, ook de indrukken die wij hebben opgedaan uit de foto-albums van zijn tijdgenoten spelen

daarbij een rol. Ieder van ons gedraagt zich als een muziekinstrument: met een verschillende intensiteit, eigen ritme en klank. Het is als een polyfoon spel, menigmaal stilstaand in lang aangehouden accorden. Wotan's dromen zijn voor ons Wagner's magische gedachten.

Korte inhoudsbeschrijving van de handelingen

De handeling vindt plaats in Sao Paulo, Brazilië, in het huis van een rijke industrieel, tegen een simpel decor. Op de achtergrond bevindt zich het reusachtige Wagner-orkest. Op de voorgrond is in het midden een tafel aangericht, als het centrum van het banket van een industrieel. Geheel links van het publiek ligt het Walhalla door de vleugel van het overige toneel afgeschermd. Rechts een aantal stoelen, een harp, een ronde tafel met een schaakbord en -stukken, uiterst rechts lessenaars en stoelen. Terzijde bevindt zich als een trainersbank de plaats waar de spelers zich wachtend opstellen: de koelkast. In het midden voor op het podium één helder verlichte plaats.

De belichting is eenvoudig. Behalve wat spots geven ze drie toestanden weer: de werkelijkheid, een droomtoestand en een decorbelichting wanneer de handeling wijkt voor de muziek.

Er zijn vijf spelers, dirigent Richard Dufallo is een van hen. Hij treedt op als gastheer, soms Hunding, soms Hagen, eenmaal Otto Wesendonk, Ludwig II. Jorge Zulueta, de fenomenale pianist, speelt Loge. Loge, de overlevende God, de dienaar, meer dan de meester. Ondanks zijn onderworpenheid speelt hij zijn eigen, misschien wel het enige, spel. Hij werkt — in tegenstelling tot het orkest — de Tetralogie van achteren naar voren door in zijn piano-intermezzo's. Slechts één maal krimpt hij ineen tot een andere persoonlijkheid, Mime, die Siegfried, voor hem een alleskunnende robot, voor zijn plannen wil gebruiken. Het meest intellectuele brein van de groep, Jacobo Romano, Professor Wagner, speelt Wotan. Wotan is Wagner, de grote ontwerper, maar — sinds hij zijn schuld voor de schitterende godenburcht, die de reuzen Fasolt en Fafner voor hem bouwden, moest inlossen met gestolen goed — een zieke God, aan het noodlot onderworpen, niet meer in staat tot heersen, een rolstoelpatiënt. Als tovenaars nog indrukwekkend, maar verandert toveren de werkelijkheid? Livia Long is zijn assistente, Brünnhilde; ondanks haar tomeloze energie zal ook zij — door haar trouwbreuk aan Wotan — haar glorie verliezen. En passant ontrolt zij zich tot de draak Fafner.

Het is geen parodie dat Siegfried door een vrouw gespeeld wordt. Zij is broeder en zuster en kind tegelijk; Siegmund, Sieglinde en Siegfried. Zij is liefde en geld, speelt met trouw en verrassing, met noodlot en wil, gaat onzichtbaar haar weg, zij is een leeuwenwelp, zoon van de aarde, zij verstaat de spraak der vogels. Zij kent geen vrees en ontwikkelt door ervaringen van leven en dood haar rol. Zij is de binnendringster. Zonder het opstandige heldengeslacht geen godenschemering. Orkestleden nemen af en toe aan de handeling deel. Alle spelers, musici en toneelspelers, komen – mannen in rok – op en nemen hun plaatsen in. Een fantasie, een droom begint. Een beklemming die ons bevangt bij het bezichtigen van de muzikale pyramide die Wagner in 28 jaar heeft opgericht.

Siegfried Overall. Alles wat hieronder volgt is vatbaar voor andere interpretatie of voor wijziging, want de instrumentale actiegroep wil zijn opvattingen voortdurend mobiel houden.

Voorspel. Voorbereiding van het feest. Eerst Loge, dan zijn heer controleren of alles klaarstaat voor de ontvangst van de gasten. De tevreden gastheer wenkt zijn dienaar te beginnen. Terwijl het orkest als een schare Nibelungen met gebogen hoofd wacht speelt Loge Siegfried's Tod.

Scène 1. Aankomst van de professor met zijn assistente. Pauze: de bediende stelt zich ter beschikking van de professor. Een kleine rode lamp gloeit op. De gasten zijn aangekomen. Loge stelt zich te hunner beschikking. De gastheer wil het zijn gasten comfortabel maken en beroert de piano met het wassende Rijn-motief. Hij brengt het orkest tot leven en Rheingold begint. Brünnhilde, moe van de reis, trekt zich terug. Wotan inspecteert zijn koffer. Loge komt bij hem staan. Hij doet een witte handschoen af, die een bloedrode hand bedekt, een geheimzinnig teken van zijn complot met Wotan.

Scène 2. De goden openbaren zich. Siegfried dringt binnen, symbool van mannelijkheid en vrouwelijkheid beide. Zij poogt Wotan's koffer te openen maar Brünnhilde komt tussenbeide. Zij, met haar eindeloze zwarte tulen sluier, tracht Siegfried te biologeren en zij ontnemt hem, als een vampier zich aan hem klemmend, zijn ring.

Scène 3. Een toast. Intussen binnengekomen andere gasten trachten tussenbeide te komen, maar Wotan

houdt ze tegen. De gastheer tracht de gemoederen te kalmeren door Loge aan de piano te zetten (het slot van Götterdämmerung) en de nieuwe gasten aan Brünnhilde voor te stellen. Hij brengt een toast uit.

Scène 4. Generale repetitie voor een wetenschappelijk experiment. Wotan — de professor — laat zich bewegen tot een wetenschappelijk experiment. Op zijn verzoek zet Loge een stoel in de lichtvlek voorop het podium (fout: anders neerzetten!) en laat zijn assistente plaatsnemen. In zijn rolstoel komt hij langzaam dichterbij. Loge – achter de stoel van Brünnhilde – strekt zijn handen bezwerend uit en Brünnhilde komt als geëlectriseerd langzaam overeind. Haar spanning dwingt Siegfried naderbij.

Scène 5. Voorstellen van Sieglinde/Siegmund. Siegfried komt met haar kleine koffertje naderbij. Loge neemt het koffertje over en overhandigt Wotan magische attributen. Uit de Afrikaans-Braziliaanse Macumba religie een wieroekvat, een lantaarn en de bezwering begint opnieuw, nu met Siegfried. Zij reageert mediameik en terwijl het orkest intussen met het smeed-motief (afdeling naar en terugkeer van Nibelheim) een climax oproept, neemt zij de persoon van Erda aan. In haar evocatie roept zij Sieglinde op (Siegfried wordt Sieglinde).

Scène 6. Het misverstand treft allen. Loge draagt een pistool aan en geeft het wapen aan Sieglinde die verandert in Siegmund en het wapen op Hunding richt. Loge solt met Wotan in de geëxalteerde door Donar opgeroepen natuurstemming (slot Rheingold) en confronteert hem plotseling met Siegmund die het pistool tegen hem richt. Wotan maakt een afwerende beweging en het pistool klettert uit Siegmund's handen. De breuk van Notung. Het orkest bereikt het slot van Rheingold en Brünnhilde verontschuldigt zich. Het hele gebeuren is aan Erda's brein ontsproten. (Loge aan de piano speelt het slot van Götterdämmerung).

Scène 7. Afbakening van het slagveld, Walkürenrit, ongehoorzaamheid van Brünnhilde en duel. Het orkest speelt de Walkürenritt, Loge doet zijn handschoenen aan en neemt twee maskers, een voor zich en een voor Brünnhilde, die achterop de rolstoel wordt tot strijdswagen: Loge voorziet Brünnhilde en Hunding beiden van een pistool. Meerdere malen dringt de strijdswagen op naar Hunding die op een stoel klimt. De afloop van de strijd is echter bekend. Hunding doodt Siegmund en loopt zelf letsel op.

Scène 8. Siegmund's bijzetting en de weeklacht der goden. Loge draagt een rouwmaal op en bestrooit Siegmund's lijk met stukjes appel. Hij wikkelt het lichaam in een rouwkleed en draagt het dan naar rechts van het podium. Hij zet zich aan de piano. (Speelt begin derde akte Siegfried).

Scène 9. Vonnis, straf en Brünnhilde's afscheid. Brünnhilde snelt van het lijk van Siegmund naar Wotan en knielt voor hem neer. Hij ontleent haar een oog als straf (hij reduceert haar tot mens) en legt haar in het Walhalla-gedeelte neer. (het orkest laat het vuur opvlammen) Haar zwarte tule bedekt haar geheel.

Scène 10. Vuur en droom. De werkelijkheid verglijdt in een droom. Loge opent Wotan's koffer en geeft hem de symbolen van zijn drie vragen: een kaart, een zakhorloge en een grammofoonplaat. (Loge en Wagner's pad kruisen zich hier: het orkest en Loge spelen unisono het voorspel van de derde akte van Siegfried.)

Tussenspel. Een partij schaak. Gastheer en Wotan spelen schaak. Al dirigerend geeft de eerstgenoemde aanwijzingen van zijn spel aan Wotan. Loge laat het horloge in de zak van de gastheer glijden.

Scène 11. Siegfried's geboorte, jeugd van de held: Mime en zijn robot. Het lichaam van Siegmund ontwikkelt zich via Sieglinde tot Siegfried. Loge draagt een stoel op (fout! anders neerzetten). Loge en gastheer staan achter de stoel. De bewegingen van de dirigent/gastheer verstarren tot een slingerbeweging en Loge wordt steeds gebochelder. Wanneer de gastheer zich omkeert vindt hij een dwerg die vergeefs poogt de robot Siegfried in beweging te zetten. Wanneer hij tenslotte een korst brood opgooit snakt Siegfried daar plotseling naar. Mime brengt hem de kaart en een wapen, toont ook Wotan de weg en drijft hen op. Loge introduceert hier Liszt (Après une lecture de Dante) (Bij de opening van Bayreuth zegt Wagner zijn beste ideeën aan Liszt te danken te hebben).

Scène 12. De siësta: Brünnhilde ontwaakt in haar droom. (Orkest speelt fragmenten uit de tweede akte van Siegfried). Siegfried's hoornfanfare verglijdt in Debussy's Prélude. Brünnhilde komt overeind en maakt wiegende bewegingen. Haar droomtoestand bestemt het vervolg. Wotan kan zichzelf weer bewegen en komt zijn rolstoel uit.

Scène 13. De draak: Dood en verheerlijking. De gastheer (Ludwig II) voedert twee zwarte zwanen. Brünnhilde wordt Fafner en ontrolt zich met haar sluijer. Zij verbreekt de stilte der spelers: "Ik wil roken" tot de gastheer. Deze dirigeert onweerstaanbaar verder. Siegfried doodt Fafner terwijl Loge haar aan vuur helpt. Brünnhilde keert terug naar haar legerstee.

Scène 14. De opkomst van de oude dame. De brief (Waldweben). Er komt een brief – de rode lamp licht op. Het orkest behoudt zijn ritme maar de dirigent dirigeert koortsachtig, als waanzinnig. Plots komen zij tot stilstand. De dirigent leest de brief. Loge leest hem aan Wotan, die verstart. Dan krijgt Siegfried de brief. Haar blik verheldert zich: "Ach, Wagner is dood". Plots worstelt Siegfried met Wotan, die uit de rolstoel valt en op de grond blijft liggen. Siegfried breekt de grammofoonplaat. Wotan kruipt rond en tracht de scherven aaneen te passen.

Scène 15. Wotan raakt Siegfried. De droom houdt aan. Musici zijn in trance rechts op het podium komen zitten (Siegfried-Idyll). De huisheer is Wesendonk. Siegfried (Mathilde) beweegt zich als een pop. Zij tilt haar rokken op. Loge kijkt haar strak aan en in een steeds sneller wordende beweging brengt hij de rolstoel naar haar toe. Otto Wesendonk speelt Liszt's Liebestraum terwijl Loge achter Mathilde staande haar bij de borsten in de rolstoel drukt. Wotan verheft zich traag en Loge en Wotan omhelzen elkaar over Mathilde heen, langdurig.

Scène 16. Wagner idylle. Otto herneemt Mathilde. Loge verwijdert de stoel en brengt Mathilde/Siegfried haar koffertje. Siegfried gaat schoorvoetend naar Brünnhilde, richt haar zacht op en omhelst haar uiterst platonisch. Wotan zinkt terug op de grond. Brünnhilde, hem ziende probeert machteloos hem naar het Walhalla te duwen en Loge komt haar te hulp.

Scène 17. Een pauze: muziek. De gastheer is nu Hagen terwijl Loge op de piano Walküre speelt. Voor de laatste maal tracht de zieke Godin Brünnhilde Siegfried's aandacht te trekken en ondoelmatig weeft zij met haar tule het web van de Nornen.

Scène 18. Nogeens Siegfried. Plotseling staakt Loge zijn spel en toont het horloge. Het is tijd. Hij speelt het begin van Walküre (Siegmond's vlucht). Draait zich snel naar Brünnhilde en omarmt haar. Zij schrikt. Uit de luidsprekers klinken Moessorgski's klokken uit Boris

Godoenof. Terwijl Loge Brünnhilde omklemd houdt, wordt rechts een kruis zichtbaar. Loge grijpt Brünnhilde bij het haar en toont haar een nieuw godendom. Plotseling komt alles in beweging. Brünnhilde is machteloos en aan het einde. Siegfried draagt het kruis naar de tafel.

Scène 19. Siegfried's dood en opstanding. Het orkest speelt de rouwgang met Siegfried's lijk uit Götterdämmerung. Drie verschijningen van de dood, als werkelijkheid, als ringsymbool en als droom. Wotan ziet dat zijn experiment op een mislukking is uitgelopen en ziet verwilderd om zich heen. Plotseling sist hij Brünnhilde toe "Rajemos" (laten we hem smeren). Na het gigantische drama en krankzinnige openbaring, alles was en is zwendel.

Scène 20. Laatste foto uit een familie-album. Zulueta speelt het begin van Rheingold in kreeftgang en eindigt bij de eerste noot.

De dirigent

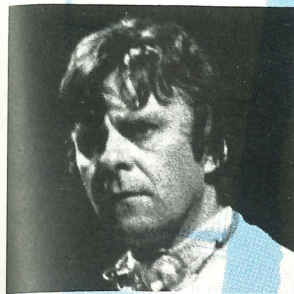
Richard Dufallo studeerde af aan het American Conservatory of Music en aan de University of California. Hij is opgetreden als lid van de Faculty of UCLA en was organisator van het jaarlijkse Ojai Festival in Californië. In deze tijd hielp hij bij het opzetten van een project ensemble improvisatie-techniek dat een wijdverbreide belangstelling genoot.

Hij heeft een aantal van de belangrijkste orkesten van de Verenigde Staten gedirigeerd en in 1956 werd hij gevraagd voor het New York Philharmonic's Seminar for Conductors geleid door William Steinberg en uitverkoren om het slotconcert te leiden. Vervolgens werd hij uitgenodigd door het Pittsburgh Symphony Orchestra en het New York Philharmonic Summer Festival (1966).

Van 1962-1966 was hij dirigent van het Buffalo Philharmonic Orchestra en in 1970 assistent dirigent van de New York Philharmonic tijdens hun tournee door Azië. Hij maakte zijn Europese debuut met het ORTF in Frankrijk in 1971 en in datzelfde jaar leidde hij het Residentie Orkest in drie concerten tijdens onze Meicyclus. In het seizoen 1971/72 was hij de gast van het Amsterdams Philharmonisch Orkest en het Rotterdams Philharmonisch Orkest, het BBC Symphony Orchestra, het Weens Radio Orkest en het Nationale Orkest van Spanje.

Sindsdien is hij ieder jaar naar Europa teruggekeerd om in een aantal muziekfestivals op te treden, zoals het

Holland Festival en het festival van La Rochelle. Momenteel is hij vaste dirigent en artistiek leider van de Metropolitan Opera at the Forum, assistent dirigent van het New York Philharmonic Orchestra, muzikaal directeur en leider van de serie Muziek van de Twintigste Eeuw aan de Juilliard School, terwijl hij tevens sinds 1970 artistiek leider van het Aspen Music Festival is.

Richard Dufallo

Bij dit programmaboekje hoort een handig opberghoesje dat nog veel meer informatie geeft over 'Concerten, opera, muziektheater' in het Holland Festival 1978.

Dit hoesje is gratis in dit theater te verkrijgen. Let op de aanduiding: Hier gratis programmahoesje.
